

טבת התשע"ד

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

צדיקים אפילו במיתתם קרויים חיים (ברכות יח).

לפרשת ויחי

6. בראשית ה' כ"ה

וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנֹךְ אֶת-הָאֱלֹהִים; וְאִינְנֵנּוּ, כִּי-לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים."

7. מסכת ראש השנה

"אמר ליה רבי לרבי חייא: זיל לעין טב וקדשיה לירחא, ושלח לי סימנא: דוד מלך ישראל חי וקים".... "כי הווי מיפטרי מהדדי, אמר ליה: ליברכן מר. אמר ליה: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועיף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו ושתה ממימיו וישב בצילו, וכשביקש לילך אמר: אילן אילן במה אברכך? אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין - הרי פירותיך מתוקין, שיהא צילך נאה - הרי צילך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתך - הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא יהי רצון שכל נטיעות שנטועין ממך יהיו כמודך."

8. מלכים א ב י

"וישכב דוד עם אבותיו ויקבר בעיר דוד"

9. הרמב"ם מו"נ חלק ג' פרק ל"ה

..המצוות התלויות בעונשין... ותועלת אלה פשוטה וברורה. לפי שאם לא יענש המזיק לא יסתלקו הנזקים כלל, ולא ירתע כל מי שזומם להרע. ולא כקלות דעת מי שדמה כי זניחת העונשין - רחמים על בני אדם, אלא היא עצם האכזריות עליהם והפסד סדר המדינה. אלא הרחמים - מה שציווה בו יתעלה: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך...".

10. במסכת בבא בתרא קטז

דרש רבי פנחס בן חמא, מאי דכתיב והדד שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא? מפני מה בדוד נאמרה בו שכיבה, וביואב נאמרה בו מיתה? דוד שהניח בן - נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן - נאמרה בו מיתה. ויואב לא הניח בן? והכתיב מבני יואב עובדיה בן יחיאל!

1. במסכת תענית ה

רב נחמן ור' יצחק הוו יתבי בסעודתא. אמר ליה רב נחמן לר' יצחק: לימא מר מילתא. אמר ליה: הכי אמר ר' יוחנן: אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט ויבא לידי סכנה. בתר דסעוד אמר ליה: הכי אמר ר' יוחנן: יעקב אבינו לא מת. אמר ליה: וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא. אמר ליה: מקרא אני דורש שנאמר: "ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שביס" (ירמיה ל, י), מקיש הוא לזרעו. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

2. הרב רונן נויברט

דברי הגמ' תמוהים ביותר. מהו פשר ההיקש - "מקיש הוא לזרעו"... וכי אין אנו מכירים לצערנו, אנשים רבים אשר אינם כבר בין החיים ואילו זרעם בחיים! יתרה מכך שואל המהר"ל, כיצד סותרים אנו את דברי התורה, שם מפורש שמת יעקב, בלימוד דחוק מדברי הנביא ירמיהו אשר משם מקישים שיעקב חי וקיים לעולם ועד? למה א"כ, נתכוונו חז"ל לרמוז באמרו "יעקב אבינו לא מת?"

3. בבלי מסכת מועד קטן כו

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן: אליהו חי הוא!

4. מלכים ב' ב' י-יב

וַיְהִי הַמָּה הַלְכִים (אליהו ואלישע תלמידו) הַלּוֹךְ וַיִּדְבֹּר וַהֲנֵה רָכַב אֶשׁ וְסוּסֵי אֶשׁ וַיִּפְרְדּוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם וַיַּעַל אֱלֹהֵי הַבְּסָעָה הַשָּׁמַיִם. וְאֱלִישֶׁע רָאָה וְהוּא מְצַעֵק אֲבִי רָכַב וַיִּשְׁרָאֵל וּפְרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיַּחֲזֵק בְּגִדָיו וַיִּקְרָעֵם לְשָׁנִים קָרְעִים.

5. מלאכי ג' כ"ג, כ"ד

הֲנֵה אֲנֹכִי שֹׁלַח לָכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. וְהֵשִׁיב לָב אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְלָב בְּנֵים עַל אֲבוֹתָם.

"דוד שהניח בן כמותו - נאמרה בו שכיבה, יואב שלא הניח בן כמותו - נאמרה בו מיתה.

נתעלה ועלה עד לתחנתו האחרונה בירושלים, ושם מנוחתו כבוד - "ויקבר בעיר דוד".

11. הרב נויבירט

אכן יעקב אבינו לא מת. יעקב, בחיר האבות, זכה להגיע למדרגה שמטתו שלימה. יעקב זכה לראות, שלמרות כל הסיבוכים והנפילות שעברו על בניו, כולם - ללא יוצא מן הכלל, ימשיכו את דרכו. יעקב אבינו זכה להמשכיות נצחית. זרעו לעולם לא יהא כלה מן העולם: "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם". על כן אומרת הגמ' בתענית - "מקיש הוא לזרעו - מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים". מאחר וזרעו של יעקב יהיה כאן בעולם תמיד, ממילא יעקב חי כאן בעולם. השפעתו של יעקב על בניו, תהא ניכרת לנצח נצחים. בנים ובנות ההולכים בדרכם הישרה של הוריהם, תלמידים הממשיכים בדרכם החינוכית של מחנכיהם, הם הם המסייעים לכך שיקריהם ימשיכו לחיות, כאן בעולם הזה, בבחינת "דוד מלך ישראל חי וקיים".

12. הרב יהודה שביב

דרכו של עולם שהדור ההולך - מצווה לדור הבא. וקל וחומר הדברים כשהדור ההולך חותם תקופה, והדור הבא פותח תקופה חדשה. בצוואות מעין אלו יש עניין לדורות, ודאי שיהיו בהן דברי סיכום לתקופה הנחתמת והדרכה לקראת התקופה הנפתחת. אבל אצל אבות האומה - יעקב ודוד, יש עניין לדורות גם בחלק האישי שבצוואה. גם יעקב וגם דוד מבקשים מהבן הקם תחתם, לעשות את שאין ביכולתם הם לעשות. שניהם - יעקב ודוד - שוזרים בדבריהם פרק מן הקורות אותם, פרק שיש עימו גם חשבון נפש מסויים. יעקב מספר ליוסף "ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען... ואקברה שם בדרך אפרת..." (מ"ח, ז). ודוד מספר על מעשיהם של יואב, ברזילי ושמעי. יש בזו מה שאין בזו, ובזו את שאין בזו. את הדבר היותר צפוי לצוואה מצינו אצל דוד ולא מצינו אצל יעקב, וזו ההדרכה לשמירת התורה והמצוות. אצל דוד: "ושמרת את משמרת ה' א-להיך ללכת בדרכיו לשמר חקתיו מצותיו ומשפטיו ועדותיו ככתוב בתורת משה" (ב, ג). בזה אחז דוד במידתו של אבי האומה אברהם, שכך העיד עליו הקב"ה: "כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית, י"ח, יט). יעקב לעומתו אינו מצוה כך את בניו.

מאידך, מצאנו דברים בצוואת דוד שכיוצא בהם לא מצינו ביעקב, ויפה לנו שלא מצינו, שכן קשים הם לנו במבט ראשון, והם דברי הצוואה לנקום ביואב שר הצבא, ובשמעי בן גרא. תחנתו האחרונה של יעקב בחברון היתה, במערה אשר בשדה המכפלה. בחברון היתה תחנתו הראשונה של דוד כמלך, וממנה

13. ש"י עגנון תמול שלשום:

"מקום אחד יש בירושלים, שאני הולך לשם פעם אחת בשנה בחג השבועות, וזה קברו של דוד המלך, לפי שדוד המלך חביב עלי מכל היהודים שבעולם. מלך אדיר שהיה טרוד כל הימים במלחמות עם גולית הפלישתי ועם שאר כל הרשעים, ואף היהודים, להבדיל בוודאי היו מטרידים אותו הרבה, אף-על-פי-כן היה לוקח לו זמן לנגן בכינור ולעשות מזמורים בשביל כל העלובים והנדכאים - מלך זה היאך לא אוהב אותו. ובכן נוהג אני כל שנה בחג השבועות בבוקר לילך על קברו וכשאני הולך אצל דוד איני טועם כלום ואפילו לא טיפה של קקאו, כדי שלא אתגאה על העניים והאביונים שעומדים כל הלילה ואומרים תיקון. ואני לובש את כותנתי הנאה סרוגת פסים אדומים שלבשתי ביום חתונתי וכן את בגדי הטובים כמו שראוי לאדם שהולך אצל מלך"